

פרשת בהר-בחקתי תשפ"ג
בהר סיני

In memory of Yosef Hirsh z"l on his 20th Yahrzeit (22 Iyar)
by his loving family

ויקרא פרק כה

(א) וַיְדַבֵּר יְקוֹק אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבֵת לַיְקוֹק:

רש"י

(א) **בהר סיני** - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונראה לי שכך פירושה לפי שלא מציינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב: (ב) **שבת לה'** - לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית:

רשב"ם

(א) **בהר סיני** - קודם שהוקם אוהל מועד: (ב) **ושבתה** - לשון ביטול:

רמב"ם

(א) **וידבר ה' אל משה בהר סיני** - מה ענין שמיטה לענין הר סיני, והלא נאמרו כל המצוות מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים (ריש הפרשה). ונראה לי שכך פירושו, לפי שלא מציינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דיבור שנדבר למשה בסיני שמסיני היו כללותיהן ודקדוקיהן וחזרו ונשנו בערבות מואב, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני כלל, שהרבה מצוות שמיטה שלא נשנו בערבות מואב ונדע בהן שנאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני או באוהל מועד. ועוד מנין שהוקשו שאר הדברות שנשנו בערבות מואב לשמיטה ולא היו כללותיהן מסיני ופרטותיהם בערבות מואב, וכן היה ראוי

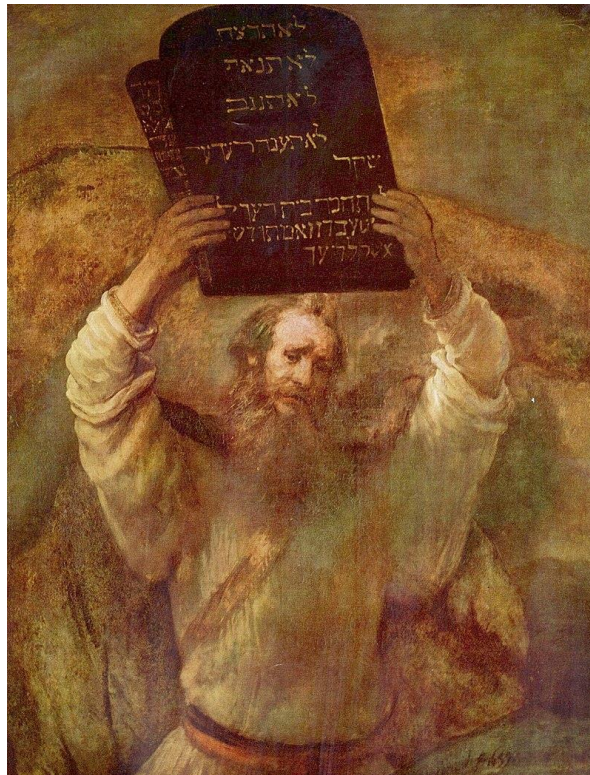
יותר לומר כי הנשנות נשנו לבאר פרטיהם כי לא נאמרו בסיני אלא כללותיה: אבל הברייתא השנויה בתורת כהנים פירושה ברור, שהשמיטה נאמרו כללותיה מסיני דכתיב בפרשת ואלה המשפטים (שמות כג יא) והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך וגו', ואלו דיני השמיטה בדרך כלל, ובכאן חזר ואמר כי בהר סיני עוד נאמרו כל פרטיה שהרי כולם נזכרו בפרשה הזאת, ובסוף הענין (להלן כז לד) כתיב אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, להקיש כל המצוות אל השמיטה הנזכרת שכולן היו כן שנאמרו בכלל ופרט והכל מסיני: וכן שנו שם בתורת כהנים (סוף סיפרא), אלה המצוות, אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה. אשר צוה ה' את משה, כדאי השליח לשולחו. את משה אל בני ישראל, זכות ישראל גרמה. בהר סיני, שכולם נאמרו מסיני. עד כאן בת"כ. אבל ענין ערבות מואב, שנצטוו שם משה לבאר התורה לבנים, כך נראה לי וזה כפתור ופרח: וענין הפרשה הזאת שנכתב בכאן, אמר ר"א כי זאת הברית הכתובה בפרשת ואלה המשפטים (שמות כד ז), וכשקבלו על נפשם נעשה ונשמע אז נכרתה הברית ואמר להן כל הפרשה הזאת. והזכירה במקום הזה לחבר תנאי הארץ, כי כאשר אמר על העריות כי בעבורם תקיא אותם הארץ (לעיל יח כח) כן אמר בפרשת אם בחקותי על שבתות הארץ (להלן כו לד), והוצרך תחילה להזכיר השבתות: ולפי דעתי כי נכתבה כאן בסדר נכון, כי פירוש "בהר סיני" בעלותו שם לקבל לוחות שניות: וביאור הענין, כי בתחילת ארבעים יום הראשונים של לוחות הראשונות כתב משה בספר הברית את כל דברי ה' ואת כל המשפטים הנאמרים שם ויזרוק דם הברית על העם (שמות כד ח), וכשחטאו בעגל ונשתברו הלוחות כאילו נתבטלה הברית ההיא אצל הקדוש ברוך הוא, וכשנתרצה הקדוש ברוך הוא למשה בלוחות שניות צוהו בברית חדשה שנאמר (שם לד י) הנה אנכי כורת ברית, והחזיר שם המצוות החמורות שנאמרו בסדר ואלה המשפטים בברית הראשונה ואמר (שם פסוק כז) כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל: ורצה הקדוש ברוך הוא להחמיר עליהם בברית הזאת השנית שתהיה עליהם באלות ובקללות, ושתהיה כראשונה על כל המצוות הראשונות ועל כל המשפטים כמו שנאמר בברית הראשונה (שם כד ג) את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ולפיכך אמר בכאן בסוף התוכחות (להלן כו מו) אלה החקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה, הוא רומז אל כל המצוות והמשפטים שנאמרו בברית הראשונה בסדר ואלה המשפטים שהיו כולן בברית הזאת: והנה בספר הברית הראשון נאמרה השביעית בכלל כמו שהזכרתי, שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו', ועתה בברית הזאת השנית נאמרה בפרטיה ודקדוקיה ועונשיה. ובעת הברית הראשונה שהוא בארבעים יום ראשונים נצטוו משה על המשכן, וכשנתרצה לו הקדוש ברוך הוא וצוהו לכרות להם ברית שניה ירד משה ויצום את כל אשר צוה ה' אותו בהר סיני והיה מעשה המשכן מכללם, ואז הקהיל משה את כל עדת בני ישראל ואמר להם כבתחילה (שמות לה א) אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם במלאכת המשכן. והנה קבלו הדבר בשמחה, ויצאו מלפניו מיד ובאו כולם ונתנו הנדבה ועשו המשכן והשלימו מלאכתו. וכאשר הוקם מיד "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד" (ויקרא א א) וצוהו בקרבנות ובכל תורת כהנים, ומשה צוה הכל אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל מיד: וכאשר השלים אמר להם עוד צוה אותי השם בהר סיני לפרש לכם השמיטה והיובל ולכרות לכם על כל המצוה והמשפטים ברית חדשה באלה ובשבועה: ולא הוצרך עתה שיוזב זבחים ויזרוק חצי הדם על העם וחצי הדם על המזבח כאשר עשה בראשונה, אבל קבלו עליהם הברית הראשונה באלות ובקללות אלה. וזה טעם "אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני" (להלן כו מו), כי הוא הנותן להם בברית הזאת כי מחל להם על פי התנאים האלו כמו שפירשתי בסוף כי תשא (שמות לד כז): וכן ברית ערבות מואב כן היה, שקבלו עליהם התורה באלות ובקללות ההם, והיא הברית, כמו שנאמר (דברים כח סט) אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לבאר את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב. ואמת אמרו שבתנאי הארץ השמיטה והיובל כאשר יזכיר בתוכחות (להלן כו לד לה), ועל זה נתפרשו בברית הזאת השנית: (ב) **שבת לה'** - לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית, לשון רש"י. ורבותינו לא כך נתכוונו

רמב"ן לויקרא כה [המשך]

במדרשם, כי כל השבתות גם המועדים לשם ה' הן ולא יאמר באחד מהם "לה", אבל אמר (לעיל כג כד) "ייהיה לכם שבתון" ואמר ביום הכפורים (שם לב) "שבת שבתון הוא לכם". ולשון הברייתא בתורת כהנים (פרק א ב) שבת לה, כשם שנאמר בשבת בראשית כך נאמר בשביעית שבת לה. אבל פירוש "שבת לה" אלהיך" האמור בשבת בראשית (שמות כ ל), כי בו שבת וינפש ועל כן לא תעשה כל מלאכה, ולכך אמרו כי כן נאמר בשמיטה כי היא שביעית בשנים: והנה בכאן עוררו אותנו בסוד גדול מסודות התורה, כבר רמז לנו ר"א שכתב, וטעם שבת לה' כיום השבת, וסוד ימות עולם רמוז במקום הזה. וכוף אזנך לשמוע מה שאני רשאי להשמיעך ממנו בלשון אשר אשמיעך, ואם תזכה תתבונן. כבר כתבתי בסדר בראשית (בראשית ב ג) כי ששת ימי בראשית הם ימות עולם, ויום השביעי שבת לה' אלהיך כי בו יהיה שבת לשם הגדול, כמו ששינונו (תמיד פ"ז מ"ד) בשביעי מה היו אומרים מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא שכולה שבת ומנוחה לחיי העולמים: והנה הימים רמז לאשר ברא במעשה בראשית, והשנים ירמזו לאשר יהיה בבריאת כל ימי עולם. ועל כן החמיר הכתוב בשמיטה יותר מכל חיבי לאוין, וחיוב הגלות עליה כמו שהחמיר בעריות (לעיל יח כח), שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה (להלן כו לד). והחזיר הענין פעמים רבות, כל ימי השמה תשבות (שם שם לה), ונאמר והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה (שם שם מג), וכן שנינו (אבות פ"ה מ"ט) גלות באה על עינוי הדין ועל עוות הדין ועל שמיטת הארץ, מפני שכל הכופר בה אינו מודה במעשה בראשית ובעולם הבא. וכן החמיר הנביא וגזר גלות על שלוח עבדים בשנה השביעית, שנאמר (ירמיה לד יג יד) אנכי כרתי ברית את אבותיכם וגוי מקץ שבע שנים וגוי, כי גם בעבד שביעית כיובל כו'. והיובל יודע עוד מבראשית עד ויכולו, כי ישו בו ביובל הכל איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו, כי הוא מוסד המאמין יחריש, וזהו שנאמר ושבתה הארץ שבת, וקראתם דרור בארץ (פסוק ל), כי היא ארץ החיים הנרמזת בפסוק הראשון (בראשית א א), שבה נאמר והארץ אזכור (להלן כו מב), וכבר זכרתי זה פעמים: ושמה לזה רמזו רבותינו (ר"ה כא ב) באמרם, חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד, כי כל שמיטה שער בית אחד, והנה הודיעוהו כל ההויה מתחילה ועד סוף חוץ מן היובל קדש:

הקדמת הרמב"ם למשנה

דע, כי כל מצווה שנתן הקב"ה למשה רבנו ע"ה, נתנה לו בפירושה: היה אומר לו המצווה, ואחר כך אומר לו פירושה ועניינה, וכל מה שהוא כולל ספר התורה. ועניין לימודו לישראל היה כפי שאומר (עירובין נד, ב) היה משה נכנס באוהל, ונכנס אליו בתחילה אהרן, ומשה היה אומר לו המצווה הנתונה לו פעם אחת ולימדהו פירושה, ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבנו. ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו, והיה משה אומר להם מה שאמר לאהרן, ויסתלקו וישב האחד לשמאל משה רבנו והשני לימין אהרן. ואחרי כן יבואו שבעים זקנים, וילמדם משה כמו שלימד לאהרן ובניו. ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקש ה' וישם לפניהם המצווה ההיא עד ישמעו הכל מפיו. נמצא אהרן שומע המצווה ההיא מפי משה ארבע פעמים, ובניו שלוש פעמים, והזקנים שני פעמים, ושאר העם פעם אחת.

ויקרא פרק כג פסוק י"א

והניף את העמר לפני יקוק לרצונכם ממחרת השבת ויניפנו הכהן :

רש"י

והניף - כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד. מוליך ומביא לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד לעצור טללים רעים :

לרצונכם - אם תקריבו כמשפט זה, יהיו לרצון לכם : **ממחרת השבת** - ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזהו :

רשב"ם

ממחרת השבת - ממחרת יום ראשון של פסח :

אבן עזרא

ממחרת השבת. אמרו חז"ל ממחרת יום טוב. והמכחישים אמרו, שהוא כמשמעו. והמאמינים הביאו ראיות משנת השמיטה והיובל והצום הגדול ויום תרועה שכתוב בו שבתון (כד). וכן שבתון נאמר בא' של סוכות ובשמיני (לט). ואמרו כי שבע שבתות (טו) שבועות, וכמוהו : באי השבת עם יוצאי השבת (מ"ב י"א, ט), והם שנים פירושים בפסוק אחד. והנה שלשים עיירים (שופ' י, ד). וראייתם תמימות. וחכם ברומי הביא ראיה ממחרת הפסח מצות וקלוי (יהושע ה, יא), ולא

ידע כי בנפשו הוא, כי הפסח ביום ארבעה עשר, וממחרתו יום חמשה עשר, וכן כתוב : ויסעו מרעמסס בחדש הראשון (במד' לג, ג), ולאכול קלי אסור עד עבור תנופת העומר. והגאון אמר, ששני פסחים הם, פסח ה' ופסח ישראל. ופסח ה' בליל חמשה עשר. והנה ממחרת הפסח ביהושע יום ט"ז. ויהיה פ' ממחרת הפסח הכתוב בתורה ממחרת זבח הפסח, ולא אמר כלום. כי לא נקרא החג פסח, רק בעבור שפסח השם על הבתים, וממחרתו הוא לבקר יום ט"ו. וכן כתוב : כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת (במד' י"א, לב). ועוד אמר הגאון, שמצות וקלוי היה מהישן, וזה איננו רחוק, כי הכתוב אמר על תנופת העומר, שתהיה מהחל חרמש בקמה (דבר' טז, ט). ואם תנופת העומר היתה יום חמשה עשר, מתי קצרו ועשו מצות. ועוד כי אין קציר כי הוא ראשית קציר שעורים. גם יש כדמות ראייה על פירוש, שאמר מעבור הארץ (יהושע ה, יא). ויתכן שזה השם נקרא על התבואה שיש להשנה שעברה. וטעם מעבור הארץ, ארץ סיחון ועוג. והעד, שאמר אחר כן מתבואת ארץ כנען. ועוד, כי קלוי איננו כמו קלי, והכתוב אמר : ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו (יד). ואין פסוק קלוי באש (ויקרא ב, יד) טענה, כי הוא תאר המעשה, כי אביב קלוי באש יקרא קלוי. ועוד יש להשיב, מאין נדע, כי הניף הכהן בעבר הירדן תנופת העומר, כי הכתוב אמר אשר אני נותן לכם (י), ועוד לא נתנה להם. ולא בא הכתוב להזכיר מצות וקלוי רק בעבור ששבת המן. וכן טעם כל הפסוק. ועוד אמר הגאון, אם השבת כמשמעו מאיזה שבת נחל לספור? וישועה השיב, כי שמונה עשר ימים הם שיש בהם קרבן, ונקראו מועדים, מלבד השבתות. ואחר שיש קרבן ביום תנופת העומר לאות ולעד, כי התנופה באחד מימות מועד האביב. והנה שכח קרבנות ראשי חדשים שלא נזכרו. והעד, כי הכתוב אמר : כאלה תעשו ליום שבעת ימים (במד' כח, כד). והיה ראוי שיאמר מלבד תנופת העומר. גם זאת איננה טענה עלינו, כי אנחנו נסמוך במצות על הקבלה. והנה ביום שבועות לא הזכיר בפ' פנחס מלבד כבשי השלמים. ולמעלה : פר בן בקר אחד ואילים שנים (יח) ובפנחס - פרים שנים ואיל אחד (במד' כח, כז). גם יוכל המאמין להשיב כי בדרך נבואה ידע היום, שיהיה בו תנופת העומר, שיום השבת יהיה הקביעות. והעד : מערך הלחם שהיה בשבת, והזכיר הכתוב, איך יחשבו בשנה הראשונה. ואז הקריבו שלמים והעולה הנזכרת, ואחר כן הנזכרת בפנחס. ואח"כ אמר בשבועותיכם (במד' כח, כו), שבעה שבועות (דבר' טז, ט), ולא אמר שבתות. ואין ראייה, כי תחלת השבוע יום ראשון, וטמאה שבועים (ויקרא יב, ה) יוכיח. והנה ארמוז לך סוד אחד, שכל המועדים תלויים ביום ידוע מהחדש, ולא נאמר בחג השבועות (מספר) (ס"א יום מועד), בעבור הספירה שהיא מצוה. וחז"ל העתיקו, כי בחג שבועות היה מתן תורה, ועליו נאמר כי חג ה' לנו (שמות י, ט). י"א כי כל לרצונכם, פירושו להיות לכם לרצון בעבור והניף את העומר לפני ה' לרצונכם, וטעמו שתניפו ברצונכם, והטעם שתתנו כבש... בן שנתו כדי שתהיו נרצים. והמכחישים אמרו, כי בן שנה איננו כבן שנתו. כי בן שנתו - עוד אין לו שנה, ובן שנה שיש לו שנה תמימה. והנה לא קראו בחנוכת המזבח, כבש אחד בן שנתו לעולה (במד' ז, טו), ובפרשה אחרונה : כבשים בני שנה שנים עשר (שם שם, פז) :